

SYMBOLA PHILOLOGICA
DE
TEMPLO MORTIS
APVD LACEDAEMONIOS

MEMORIAE

*VIRI IVVENIS OMNIVM AMORE DIGNISSIMI
NEC A NATALIBVS ET FORMAE ELEGANTIA SOLVM, VERVM
ETIAM AB ANIMI NOBILITATE, PIO NVMINIS STUDIO, CANDORE
ERGA QVOSQVE INGENVO, SVAVI MORVM GRAVITATE, PRO-
FECTIBVSQVE EGREGIIS COMMENDATISSIMI*

**ERNESTI AVGVSTI
ROCKENFVSS,**

*SS. THEOLOGIAE IN ACADEMIA IVLIO-CAROLINA
CVLTORIS PERINDVSTRII*

*AUDITORIS ET AMICI SVI DVLCISSIONI
MISERABILI MORTE DIE X. APRILIS A. 1748. OACRI FLUVII
AQVIS, HAVD PROCVL A GOSLARIA EXSTINCTI*

DICATA

ATQVE

AFFLICTISSIMO SVMME REVERENDO BEATE DEFVNCTI PARENTI

GEORGIO CONRADO ROCKENFVSS

SVPERINTENDENTI GENERALI ECCLESIARVM PER DIOECESIN AD HERCYNIAM ET LAINAM, PRAEPOSITO COENOBII FRANCKENBERG PROPTER GOSLARIAM, ET SVPERINTENDENTI SPECIALI TRACTVS SEESENSIS ET ALSHAVSENSIS

PIE OBLATA

*WILH. CHRISTIANO IVSTO CHRYSANDRO
PHILOS. DOCTORE ET ARTIVM LIBERALIVM MAGISTRO, ATQVE
COLLABORATORE PROT-ECCLESIASTAE HELMSTADIENSIS.*

GOTTINGAE

APVD IO. WILH. SCHMID, ACAD. BIBLIOPOL.

Antiqu. Graec.

252,43.

et. ant. Graec. Litteratur...

18. 10. 1918. 10. 1918.
SIR RONALD BROWN

uum in exspectatus de flebili ERNESTI AV-
GVSTI ROCKENFVSSII, viri iuuenis
praenobilissimi atque elegantissimi, fato, nun-
tius ad aures perueniret meas, fidem ei pri-
mum quidem malebam denegare omnem; de-
inde, sed perinuitus, non pacilcebar nullam; denique au-
tem, certior factus, omnino mihi dilectissimum, meique
amantissimum commilitonem in rapido *Ockerae* flumine
caram vitam finisse, tanto absorptus sum moestitiae aestu,
vt ipse vix possem emergere. Jam commouebar vltimo,
qui die 8. Aprilis contigerat, adspectu dicentis mihi vale,
jam demum pungebat animum meum singulare illud collo-
quium, quod misceramus inuicem, jam mirifice afficiebat
me responsio, quam iterum iterumque a me, nescio cur?
interrogatus, *num certum esset, quod Helmstadium reuersurus*
nec aliam academiam petiturus esset? mihi dederat nunc
μακαρίτης. Nec ergo temere Venusinus vates

A 2

Omni-

Omina principiis, inquit, inesse solent.

Haec et plura alia, dici vix potest, quantopere sensum doloris auxerint, quem ex obitu candidi Timothei, meae in primis disciplinae et amicitiae conerediti, praematuero percepit. Explorata mihi quidem erat rerum humanarum inconstantia. Sed quis existimasset, in florentissimo ROCKENFVSSIO, academiae nostrae vero ornamento, in spem patriae iam maturescente videndum esse præproperum ac triste eius rei experimentum, quam EURIPIDES in *Alcestide* pronuntiat:

βροτῶις ἀπασι κατθανεῖν ὁφέιλεται,
κ' ὅυκ ἔτιν αὐτῶν, ὅσις ἐξεπίσαται,
τὴν ἄνγιον μέλλουσαν ἐι βιώσεται.
τὸ τῆς τύχης γαρ ἀφανες ὅπποι βίστεται

Mortalibus omnibus moriendum, neque quisquam eorum est, qui sciat plane, utrum diem crastinum sit victurus, nec ne. Nam fortunae arbitrium quo sit evasurum, obscurum est.

Vt ipse igitur consolatione maxime indigeam; non potui tamen non statim de consolando optimo parente, qui dignissimis deliciis, filio tantae virtutis, filio tantae spei orbatum se improviso videt, pie dispicere. Dolco vicein
T V A M,

VIR SVMME REVERENDE, DE ECCLESIA CHRISTI MERITISSIME!

Affectu, quo tenerior et magis impensus non datur. Doleo dolores matronae honestissimae, matris, quam beatus

tus Ascanius diligentissime colebat, piissimae. Doleo cognatos reliquosque necessarios demortui honoratissimos. Neque vero quisquam heic est, quin in societatem doloris, eo magis, veniat, quo maiorem applausum virtus B. ROCKENFVSSII promeruit; quem, nunc maxime sonorum ac sine villa exceptione communem, a singulis retulit. Immo vero non pauci sunt, qui lacrymis hoc funus ornatisimi viri, longiore vita digni prosequebantur. Tanta vis integratatis est, ut moeroris signa reprimere haud possint integrissimi quique! Sed nouus isque maior metus, pium gregem, cui summa fide huc usque praefuisti, angit. Timet, *Vir summe Reuerende*, ne TE ipsum, ephorum et animorum pastorem exoptatissimum amittat, si fortean vehementiori percelli et prosterni TE animi aegritudine paterris. Parces igitur lacrymis. Facies lugendi modum ac solatio locum, quem ipsa exigit ratio, immo pietas, relinques.

Nosti, VIR VENERANDE! in militia CHRISTI multis ex annis miles et antesignane! quibus armis a DOMINO adorando duce nostro datis vel ipsam deuincere mortem et quosvis eius horrores debellare possimus. Ipsem et apprime tenes, nullum plane mortis genus (licet aliud atque aliud hominibus, qui sensibus plurimum tribuunt, asperum et horribile videatur) existere, quod beneficio necis exoscandi SALVATORIS nostri, acerbissimo crucis suppicio affecti, non in *αδιάφορον*, tolerabile, immo laetabile stipendum sanctis ac DEO mancipatis hominibus mutatum sit. Vnicus intuitus in reuelatam de IESV CHRISTO doctrinam, qui ex ultimis nos erectos malis ad infinitas reduxit felicitates, lacrymantes oculos Tvos deliniuit. Iterum dico; vnicus intuitus in summum istum caussae nostrae vindicem (cui aeterna sit gloria!) provti et ceteroquin potior esse solet miles triumphis demonstrationum scientificarum,

abodQ

A 3

quas

quas sola ratio suppeditat, ita et nunc his nubilis temporibus TVIS, ille TIBI satisfaciet efficacissime. TVA sint verba, quibus vndiquaque pressus Apostolus, mentem inconcussam declaramt. Philipp. IIII, commiata 13 πάντα λαχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντι με Χριστῷ. Sic perferes, sic vinces, quid? quod ὑπερβούσταις Rom. VIII, 37,. Non est, vir SPECIATISSIME atque DOCTISSIME! vt argumentorum philosophicorum serie TE morer. Praeter inumeros alios, sat multa, ut mortem aequo animo suadentia, congeffit PLVTARCHVS in libro *de Consolatione*. Habuit etiam mortis commendandae amplissimum vberriumque cantrum ALCIDAMVS. Maiora eaque *futura* sunt, quae intuenda putas, et quae praelentis mali molestiam minuunt. Memoratu quidem dignum, quod homines a veriNuminis cognitione remoti SPE, De aquadā sua, lese in miseriis solati sint. Nominarunt eam γηρότροφον, quia senes potissimum aleret, iisque iucunditatem praestaret. Sed o mi eram spem eorum! quos PAVLLVS Eph. II. 12 ἐλπίδα μὴ ἔχοντας καὶ αἰγέous vocat. Nec sine vanitatis augurio, templū SPEI, Deae illius ter incendio consumitum est. Primum quidem ante bellum Actiacum, teste Dione libro 50. Deinde fulmine iustum T. SEMPRONIO GRACHO Consule et QV. FABIO filio licet autem reficeretur idem, creatis his triumviris: rursus tamen conflagravit. Non adeo ficalnea est spes CHRISTO consecratorum hominum. Firmior spes TVA VENERANDE SENEX! in DEO vero, infinito, cuius singulae infinitae virtutes pro nobis militant, postquam hic benignissimi sospitatoris IESV CHRISTI meritis nobis reconciliatus est. Certus es ipsum beneficentissimum Numen, et in primis SPIRITVM SANCTVM fatorum nostrorum sapientem oeconomum esse, eaque et gubernare, et ad immortalis animi aeternam felicitatem exquisitissimo quaeque tempore accommodare. Speras, quae non vides, et tamen certa sunt. Ταχα δια τούτῳ ἔχωσθη πρὸς ὥραν, ήταν αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχεις Philem. 15.

Quod si

Quodsi tempora nostra, turpi vitiorum et Crypto-Naturalismi labe, vbique locorum fere foedata consideramus, si perpendimus, quot laquei probis ponantur, quot pericula eos circumstent, quam facilis sit e regno virtutis in seruitutem peccatorum, culpam aeternamque mortem commerentium, transitus: nescio an inuidendum sit praestantissimo iuueni Viro, quod in certissimum miseriarum suarum portum ledem tutissimam quietis peruerterit, et morte milie occasionibus futuram felicitatem suam peccando minuendi praeuenerit. Sexcenta alia mortis genera impendent ei, qui vnicum etiam, quod aquae afferre possunt, effugisset. Nonne infidum mare tota vita est, SENECA teste? Monstris non caret, nec scopuli defunt. Graues tempestates multae in propinquo, facillime fracta nauicula.

*Omnia sunt hominum tenui pendentia filo
Et subito casu, quae valuere, ruunt.*

Pensitari meretur, gentiles mortem in beneficiis numerare, quamuis haec iis federit opinio:

αἰδάνοτος δάνατός ἐσιν ἀπαξέλλεται τις αποθάνητος

*Immortalis mors est, ubi quis semel mortuus sit,
nec melior vita post haec saecula speranda est. ATHEN lib. 8.*

Quam miris elogiis tum philosophi veteres, tum plerique alii mortem ultimam lineam rerum condecorarunt! Et vero, quod mireris, vel templum posuerunt MORTI ETHNICI.

Liceat mihi, ut et monumenti aliquid dignissimo ROCKENFVSSIO meo erigam, et TVVM VIR SVMME REVR-

VERENDE, OPTIME ILLIVS PATER! moerentem animum, in filii TVI similis iactura defixum, ad alia quodammodo auocem

DE

TEMPLO MORTIS

APVD LACEDAEMONIOS

Pauca quaedam, memoriae sponte se offerentia, in medium proferre. Fiat id sine vlo eloquentiae apparatu, quippe qui non cadit in animum tanto moerore, quo meus ipse laborat, oppressum. Sufficit pi- um praestitisse officium. Inhumanum enim est, recte inquit Seneca, obliuisci amici sui, et memoriam efferre cum corpore.

*** *** ***

§. I.

Saeculum fuit profanis gentibus, vt, quid sibi egrium et cum vtilitate publica coniunctum videbatur, in Deorum Dearumque numerum referrent. Non dicam de *hominibus*, de hominum vita bene meritis, ex quibus *Dii* fiebant; atque ideo judicium meum premam de *triginta* deorum *millibus*, Helicoli dicentis:

τρεῖς γὰς μὺροί εἰσιν ἐπιχθόνι πολυβοτείην, de *trecentis Ionibus* Varronis, de *orpheis diis* 360. ab Augustino moriente reiectis. Neque vero res naturales solum exempli caussa *PLUVIOS* Numine plenos esse dictarunt, vtpote quibus ideo in Latina lingua adhuc genus *masculinum* haesit, quod beneficus quidam Deus fugientibus vndis inesse credebatur; verum etiam rebus a visu remotis, *virtutibus*, inquam, quas quidem serio colendas iudicabant, singularem Deam praefe-

fecerunt. Eo usque progressa est vis opinionis coecorum hominum, ut putatitiis eiusmodi Diis atque Deabus templa, fana, delubra non minori impensarum dispendio quam superstitione ac religione exstruerent. Exstruxisse autem illa nunquam citra occasionem quandam, putandi sunt. Calamitates, inuenio saepissime caussam conditorum templorum exstitisse. Nata enim ex istis taedia pepererunt metum, metus progenuit melioris conditionis desiderium, desiderium prouocauit sponsiones votorum. Vouebantur itaque etiam templa. Quando autem id, propter quod vota erant, prospere successerat, tunc definiebantur fines templi, id quod appellabatur *EFFARI templum*. His factis exaedificabantur iam extra vrbes, jam intra illarum pomoeria, sed non promiscue, et denique dedicabantur.

§. 2.

Sit vero, inquis, facile creditu, *FORTVNAE* aueruncae vel blande obsequenti, potentissimae in rebus humanis dominae, bonorum malorumque cellariae templum a paganis datum esse (*a*); a similitudine veri non abhorreat, Junoni *TVCINAE* (*b*) parturientibus praefecta, quae credebatur posse

*diros partus placare dolores
templum consecratum esse; in promtu sit ratio, cur Con-*

(*a*) THOM. DEMPSTER. in *Antiquit. Roman.* (Colen. 1645. 4.) pag. 547. lit. A. E. PLVTARCH. in *Quaestionibus Romanis* Quaest. 74. e versione Xylandri (Frauenf. 1603. 8.) Tomo 3. pag. 479.

(*b*) NATALIS COMES in *Mythol. Lib. IV. cap. 1.* pag. 226.
Adde locis cit. OVID. Lib. II. Fastor. 36. 37. et Libro III. 56.

*cordiae, Menti, Honori, Clementiae, Fidei et Saluti (c) dedica-
ta sit singulis aedes sacra; Fuerint BONAE SPEI tres Romae
aediculae, plana sint argumenta, cur PECVNIA (d) Deae loco
sit habita, si quidem iudice TIMOCLE poëta*

Ψυχὴ βροτῶισιν ἀματ' εἰς τὸν ἄγνυός
πουτοὺς σῶρον οὐκ αἴθροιςων αἴθροον
πλάζει θανόντος ἀνδρὸς ἐν ζωῖς σκιά.

*Est sanguis atque Spiritus PECVNIA
Mortalibus; quae nulla cui sit copia
Viuos pererrat inter, umbra mortui*

*fidem mereatur, quod VICTORIAE ara (e) in curia Romana
cum*

(c) Vide LILIVM GYRALDV M in Syntagma VI, historiae
deorum gentilium.

(d) Tacet de hoc Numinе non solum IOHANNES ROSINVS
in Antiqq. Romanis, rerum etiam NATALIS COMES in
Mythologia generali. Sed PECVNIA in Dearum numero
a gentilibus repositam fuisse perhibent ARNOBIUS adv. gen-
ter Lib. IV. pag. 132. et AVGUSTINVS de ciuitate Dei libro
VI. cap. 20. 24. Libro VII. capite 4. Vnde et LOMBARDVS
sentent. Lib. II. dist. 6. §. 4. MAMMON, inquit, est nomen
DAEMONIS; quo nomine vocantur diuitiae secundum linguam sy-
riacam. Hoc autem non ideo est, quod diabolus in potestate habeat
dare vel auferre, diuitiar invelit, sed quia eis utitur ad hominum
temptationem etc.

(e) Argumentum de Ara Victoriae memini discenti in SOCIETA-
TE LATINA Halensi, (in qua per triennium sere elaborau-
tum sociis nostris coniunctissimum, quum deinceps eius Praeses ex-
celleret.

eum in finem fuerit posita, vt aduentantes Patres Victoriae adolerent; haud repugnemus, si alia multa, quae iucunda sunt, nominibus diuinis insignita religiose culta et templis quoque honorata esse commemorantur: Vix tamen in eam opinionem adducaris, ipsam MORTEM, quae humanae natura adeo exosa et τὰν Φοβερῶν Φοβερώτατον esse solet, ceu Deam adoratam, eidemque templum esse constitutum.

§. 3.

Ac fatendum vtique est, MORTIS Deae inter Romanos rariorem iniici mentionem. CESELLIVS quidem in lectionibus suis antiquis *tria*, inquit, *nomina Parcarum sunt, Nona, Decima, MORTA* et verbum hunc LIVII poëtae antiquissimi ex Odyssea ponit:

Quando dies adueniet, quem profata MORTA est.

Sed accepit is MORTAM pro nomine, quum vel vitium scriptionis ex μοῖρᾳ fecerit MORTAM vel saltem haec vox non secus, quam pro Latina conuersione dictio-
nis μοῖρᾳ accipi debeat.

§. 4.

Hallucinari tamen existimo NATALEM COMITEM in eo quod contendit, MORTEM Deam nullum omnino templum obtinuisse. Quum jam in eo verter, vt hunc errorem e libro eius emendatione tollam, sententiamque, quae NATALIS COMITIS opinioni opposita est probem:

B 2

ipfa

cellentissimus IOHANNES HENRICVS SCHVLZE, antiquitatum interpres cellentissimus, singularem, quae typis Halze expressa est, disputationem de *era videriae* publice haberet,

ipsa ipsius viri eruditissimi et in antiquitatum lati fundiis versatissimi verba audienda sunt. Sic vero de Morter refert: (f)

*Haec una durissima omnium Deorum, maxime im-
placabilis habebatur; quae, quum nullius precibus
flesteretur nulla etiam sacrificia, NVLLA TEM-
PLA, nec sacerdotes nec ritus sacrorum obtinuit.*

Apparet ergo, ei contradicentem non cum Lemuri-
bus disputare.

§. 5.

Vt ista minus consentire cum veritate ostendam, non
est quod diligentiam per varios prisci aeui scriptores circum-
feram, vel circumlatam ostentem. Succurrit statim lucu-
lentissimus in arca Mineruae, in PLVTARCHO (g) puta,
locus, qui nullum relinquit dubium, MORTI deae inter
LACEDAEMONIOS esse diuinos honores delatos, templum
etiam eidem exstructum.

*"Εσι δέ, auctor est, καὶ Λακεδαιμονίοις ὃν φόβου μόνον
ἄλλα καὶ θερότου καὶ γέλωτος καὶ τοιούτων ἄλλων πο-
θημάτων iερό. Sunt autem etiam apud Lacedaemo-
nios non timoris modo verum etiam MORTIS ri-
fusque atque aliorum eiuscmodi affectuum TEMPLA.*

Videtur ipse Chaeronensis polyhistor mirari, quod
MORTI diuini honores in templo facti sint cuius tamen
cul-

(f) In *Mythologia seu explicatio fabularum Libro III. cap. 13.*
pag. 231.

(g) In *vitis Comparatis Agidis et Cleomenis fol 808.* (edit. Francof.
1599. apud Wechel haeredes.)

cultum frustraneum esse, omnes sentiebant, quippe MORS tota horribilis et inexorabilis habebatur.

Mόνος θεῶν γάρ τανάτος οὐ δώρων ἐργάζει Sola Dearum
MORS muneribus non delectatur,

ait AESCHYLVS, quem versum usurpat Aristophanes in
Βατραχ. Sic epist. 2. lib. 2.

Si metit orcus grandia cum paruis, non exorabils auro?

Idem asserit orpheus in hymnis, certus, nec preces, nec templum, nec alios honores MORTI deae factos aliquid proficere

ούτε γάρ, inquit, εὐχαῖς τὸν πέιθει μένος οὔτε λιτᾶσιν

Nec prece, muneribus nec tu placabilis ulli.

HOMERVS asperitatem huius Deae, et minime tractabile ingenium durissimis verbis delineat, quando ne Deos quidem, dicit, a suis prohibere posse immitem Deae MORTIS manum. Sic enim canit

Α'λλ' οἵτοι θάνατον μὲν ὅμοιον. εἰδέπερ
καὶ φίλω αἰνδρὶ δύνανται ἀλαλκέμεν, ὅπποτέ κενδῷ
μῷει ὅλοή καθέλητι τανηλευέος θανάτοιο.

At profecto MORTEM, omnibus aequi infestam,
ne dii quidem ab homine amico arcere possunt, ubi
eum Parca MORTIS, longum somnum dantis,
comprehenderit.

Licet Roma, ex rationibus *politicis*, Pantheon quod-dam esset, vbi quisque ex quacumque terrarum regione ciuis deastrum suum inuenire poterat, videtur tamen, per suum αὐλαῖ οὐχ, mirari apud Spartanos templum MORTIS Plutarchus.

§. 6.

Quod Corinthi itidem templum MORTIS extiterit, hoc ex loco Paullino in epistola ad Corinthos perscripta priori, Capite XV. Commate 29. colligi posse ego quidem plane negandum esse arbitror. Me iudice particula ὑπὲρ recte intellecta difficultates dissipat. Τι ποίουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; τι καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν; *Quid facient qui baptizantur 1) IN COMMVNIONEM mortis et martyrii?* Quotus enim quisque baptismō fluminis impertiebatur, particeps siebat baptismi flaminis donorum spiritus sancti, idemque promittebat, si honor Christi eum exigeret, baptismum sanguinis. Ex eo ipso, quod baptizati erant, Christo nomen professi, gestare coepерant τὴν νέκρωσιν καὶ τὰ στύγματα Christi. 2) *IN LOCVM h) Mortuorum?* Qui fieret iis, qui quotidie, tametsi vident, Christianos propter fidem Christianam occidi, alacriter tamen baptismum suscipiunt, ut in ecclesia Christiana locum mortuorum suppleant, si plane mortui non excitantur?

§. 7.

Romae autem obtinuisse aliquid, ei non dissimile, quod in TYNDARI, Dioecurorum patris, vrbe receptum erat, certius est. Sicuti enim Lacedaemone in Peloponnesi prouin-

h) Sic ὑπὲρ est idem quod αὐτὶ in Dionysio Halicarnas. Lib. VIII. p. 113.

uincia MORTI, ceu Deae, templum dicatum erat, ita Roma eadem res sub titulo LIBITINAE tamquam Dea colebatur, amplissimaque aedificia eius honori constituta erant. Aerarium Veneris, quae LIBITINA vocatur, in luco fuit. Successu temporis illud aerarium tanto aedi sacrae splendore amplificatum est, vt *Templum MORTIS* vtique referret, exspiranteque prima instituti illius aerarii'caussa i) Laconica fere Deae LIBITINAE veneratio k) introduceretur.

Omis-

i) Fuit ea notitia numeri ciuium vniuersi. Pro uno quoque mortuo, ex lege SERVII TULLII deferendus fuit nummus quidam, testante DIONYSIO HALICARNASSENSI in *Antiquitatum Romanarum libro IIII* pag. 220. (edit Wechelian.) Βουλόμενος τῶν ἐν ἀστέι διατείβοντων τὸ πλῆθος ἐιδέναι τῶν τε γεννωμένων καὶ απογινομένων, καὶ τῶν εἰς ἄνδρας ἐγγενεφορμένων, ἔταξεν, ὃσον ἐδει γομίσματος ταταφέρειν ὑπὲρ ἐκάστου τούς προσήκοντας εἰς μὲν τὸν τῆς Ἐιλειθυίας θησαυρὸν, ἦν Πρωμαῖοι καλοῦσιν Ἡραν Φωσφόρον ὑπὲρ τῶν γεννωμένων. Εἰς δὲ τὸν τὰς Αφροδίτης ἐν ἀλσεῖ καθιδρυμένον, ἦν προσαγορένουσι Διβιτίνην, υπὲρ τῶν απογινομένων. Cupiens scire, et quis esset numerus urbanae multitudinis, tam eorum, qui moriebantur, quam eorum, qui in Virorum numerum referebantur, statuit, quanti pretii nummum pro singulis inferre deberent cognati (sive rectius, aliquo necessitudinis vinculo iis coniuncti) in aerarium ELECTHYIAE, quam Romani vocant IVNONEM LVCINAM pro nascentibus; in VENERIS autem aerarium, in luco situm, quam LIBITINAM appellant, pro DEFUNCTIS.

k) Hac de re PLUTARCHVS in *Numa* ita loquitur p. 123. ἐξαιρέτως δὲ τὴν προσαγορευομένην Διβιτίναν, ἐπίσκοπον τῶν

Omissis reliquis auctoritatibus, quae, MORTEM in amplissimo templo cultam esse, confirmare possent, partim de MORTIS nominibus aliis, eiusdemque figura, partim de negotiis in templo, quod MORTI sacrum erat, peractis, verbulum addam.

§. 9.

MORS, (quae vox a graeca μόρος, sortem fatalem significante deriuatur,) mirabilibus praeterea nominibus a gentilibus effertur. ALEXANDER ROSSAEVS de sacris graecorum et Romanorum agens ¹⁾ ad quaestionem, was für einen Dienst und Namen gaben sie dem Tode? sic respondebat: „Der Tod ward gehalten für eine Gottheit, und angerichtet, unter dem Namen Pluto oder Plutus, ^{m)} sitzend auf einem dunkelen Thron, auf dem Haupt habend eine Krone vom schwarzen Ebenholze, auch eine Rute tragend in der einen Hand um die todtten Leiber beysammen zu treiben, und einen Schlüssel in der andern, um dieselben zu verschließen. Bev seines Füsse war gesetzet der Cerberus, ein Hund mit dreyen Köpfen

τῶν περὶ τοὺς Θυήσκοντας ὄσιων θεὸν ἔσαν, εἴτε Περσεφόνην, εἴτε μᾶλλον, ὡς ὁ λογιώτατος δωμάτιον ὑπολαμβάνουσι. Αφροδίτην, οὐ κανὼς εἰς μίσην δύναμιν θεὸν τῷ περὶ τὰς γενέσεις καὶ τὰς τελευτὰς αἰδίπτοντες. Idem in quaestionibus Romanis 480. manifestius hac de re differit. Spatiolum meum autem non ceperit totum locum, quo ablegatum velim beneuolum lectorum.

1) In libro nautis scripto, qui inscriptus est: Unterschiedliche Gottesdienste in der ganzen Welt Sectione 4 de Europa pag. 249. 250. (Heidelberg 1668. in 8.)

m) vocatur αἱμειδῆτος, id est, minime ridens.

Köpfen, welches alles dienete die Gestalt des Todes anzudeuten. Es stand allenthalben bey ihm ein Cypressen-Baum. Er ward genant Agesilaus, von versamlen und Zusammentreibung des Volkes. Der Tod ist der große König der Finsterniß der alle Menschen, Reiche und Arme, Weise und Thoren, Könige und Bettler an einen Ort zusammen treibet. Omnes eodem cogimur. Der Tod wird Cerberus genannt, das ist, ein Fleisch - Verschlinger, weil er alles Fleisch friszt und verzehret. Das ist der schwarze Hund, wie ihn Seneca nennet, welcher die sterblichen Menschen unaufhörlich anbellet und beißet. Von Horatio wird er genannt bellua centiceps (n) ein hundert förmig Thier. Denn der Tod hat hundert ja tausendfältige Manier uns zu überfallen.

§. 10.

Auch ward derselbe Tod von etlichen ausgedrückt durch Charon, von andern durch Acharon, weil der Tod tröstlich ist frommen Leuten, die mit reinem Gewissen von hinten scheiden, sehr grausam aber und trostlos den Gottlosen, so

von

(n) HORATIVS in carminum libro II. oda 13. circa finem Innuere videtur Cerberum, de quo ROSSAEVS ante; fortasse propter centum angues, qui caput Cerberi communiunt, vt ait ode XI. libri 3. quamuis furiale centum muniunt angues caput eius. Quamquam HESIODVS quinquaginta tantum capita ei tribuit, eundemque Echidnae filium facit. Sic enim ille de Echidna

δείτερον αὐθις ἔτιπτεν ἄριχανον, ἐτι Φατειον Κέρβερον ωμησήν Αἰδεω κυνὸς χαλκεοφωνὸν πεντήκοντα κάρηνον αἱ ταῦδεα τε, μροτερον τε.

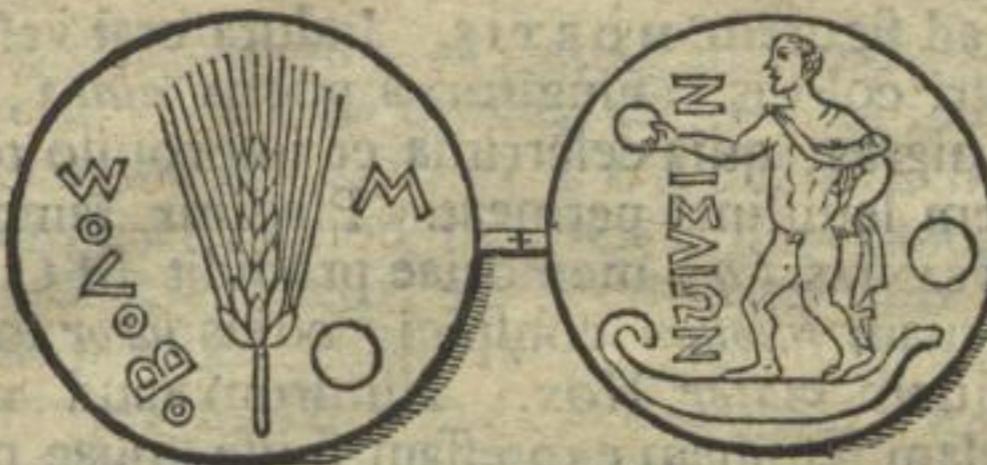
C

Secun-

von den Furien eines bösen Gewissens gepesniget werden, welches das Wort Acharon mit sich bringet. Heic vero a Rossaei sententia discrepat mea. Nec enim CHARON a χαίρω gaudeo deducendum esse puto, licet nullus cum auctore dubitem, ex quo plane innotuit in Graecia nomen CHARON illud a quibusdam pro Graeco habitum esse. Vani enim Graeculi, se suaque supra modum admirati, reliquas omnes gentes habebant barbaras. Iidem fere omnia vocabula, etiam ea, quae ex oriente ad eos transierant, a sua lingua deduci lepide volunt. Sic Adamas iis derivatur a verbo δαμάω, et alpha privatiuo. q. d. *quia domari non potest*, sed omnia duritie luperat, quum tamen antiquior origo videatur graecorum gente. Nam Arabibus رَمَّا non solum rubrum, sed summe candidum etiam significat. Hinc ODEM Adamas ab Hebraeis dictus non quidem a rubore, sed a summo splendore et luculentissimis radiis, quos emittit. Conf. Braunius de vestitu Hebr. Lib. III. cap. 8 §. 5. pag 634. Taceo voces πάσχει, ἱεροσόλυμα, κέδρων. CHARON est vox Aegyptiaca, vectorem mortuorum denotans, vt hodienum in Laponia. Nec exstitit tantum in cerebro veterum CHARON, sed re vera exstitit in Aegypto, vnde institutum ad Graecos manauit. Naulum, moneta a Magistratu data, et CHARONTI reddenda ab iis, qui in coemeterium per interiacentem lacum, admitti volebant fuit testimonium vitae probe transactae. Gratum forte acciderit lectori, si antiquissimae monetae Nisaorum, quae hanc rem depingit, copiam heic exhibuero. Ecce ergo animam in lenibo stan tem et Charonti obolum porrigentem:

Nau-

Secundo loco autem peperit ingentem et ineuitabilem et nefandum CERBERVM crudellem orci canem, voce ferrea, quinquaginta capitibus praeditum, impudentem et validum.

Naulum autem Charontis , quod vel hodie in vrnis quibusdam inuenitur , fere idem valuerit , quod formula edicit , quam sub tumulo interdum ponebant veteres : *Quisquis es , parce manibus et maledicere noli.*
Edocui haec in commentatione de *naulo Charontis* 1745. editione II. subiungo: Naulum CHARONTIS in vrnis sepulchralibus mihi idem videri , ac si adiecta esset schedula , consueto iudeorum symbolo signata Sal. נָאַל id est לְכַרְחָה Memoria eius in prospero sit !
Ieu

Illiis manibus bene precentur omnes !

Elogia etiam inscribi solebant schedulis Hae autem disseminabantur , et peregre transmittebantur , vt certiores alii fierent de morte amicorum suorum , eo fine , vt ii , qui acciperent has schedulas , videntes quod vixerit *en honore homme* , facerent preces de eodem Vid. *histoire de l'academie Royale des inscriptions et belles Lettres depuis MDCCXI. jusqu'à MDCCXVIII. Tome II. (a la Haye 1724.) p. 6.*

§. II.

Venio ad figuram MORTIS. Induta erat veste stellata, quae erat atri coloris. Fingitur a poetis *alata*, (o) alasque habere nigras, quia celerrima et improposito totum terrarum orbem leuissima permeat. Pingitur tamquam *umbra* (p) PAVSANIAS (q) memoriae prodidit M O R T E M alicubi tamquam *filiolum* conspici, cuius *soror* somnus fit, utriusque autem *mater* Nox. Nimurum apud ELEOS in templo quodam feminam expressam fuisse, quae pueros spotitos sustineret, manu quidem dextra *album*, at sinistra alterum *nigrum*, et hunc dormienti similem, ambos distortis pedibus. Horum inscriptiones indicasse, alterum esse S O M N V M, alterum M O R T E M. At femina, quae illos alebat, Nox fuit. Ergo par fratum atrocissimorum. *Somnus* enim procacissimus est publicanus, dimidiam aetatis nostrae partem ad se rapiens. *Mors* sine reverentia vel regum palatia intrat, atrocissimus hospes.

§. 12.

Quantum ad cultum attinet: MORTI solebant gallum gallinaceum, sicuti MARTI et Aesculapio immolare, quod ea victima mater MORTIS NOX laetaretur ut silentium suum infestante ac saepius canticino perturbante.

§. 13.

(o) HORAT. Satyr. Lib. II. sat. I.

(p) HOMER. Odyss. IV. 180. Θαυμάτοι μέλαν νέφος. OVIDIUS Metamorph. V. 191. VIRGIL. Aeneid. VI. vers. 268.

(q) In Eliacis.

§. 13.

Attingenda jam sunt ea, quae in templo MORTIS peragebantur. Primum quidem factae sunt in eo a gentilibus PRECES pro defunctis et PLACATIONES Manum. Si quid est, quod in MORTE paganorum nostra meretur considerationem, certe est deprecatio gentilis pro iis, qui vitae pensum absoluuerant. Non solum Aegyptii preces fuderunt pro mortuis suis, ceu apparet e fragmento Liturgiae Aegyptiorum, quam nobis conseruauit PORPHYRIVS, verum reliquae etiam plurimae gentes ethnicae, et Lacae-demones quoque. Licet philosophi diuersas de natura animae amplexi essent opiniones, et aliqui inter eos iudicauerint, eam cum corpore interire; prudentior tamen pars constantissime docuit, quod anima sit immortalis. Phrases quidem aliquorum hac de re, praeter formulas asseclarum Pythagorae, Socratis et Platonis videntur differre primo intuitu, a confessione poëtarum et populi, reuera tamen sensum eodem paene redire cognosces. Dispicebant mortuos in tres classes, Sanctos, imperfectos, et impios. Collocabant, PLOTINO teste, hos, vt communis ferebat intentia, tribus diuersis locis. Ii animi, qui integritatem suam recuperauerant, credebantur rectâ inuolare caelum, nec indigere precibus. Quum autem difficile esset purissimos animos semper a ceteris distinguere: contigit, vt ad tertiam classem plurimi pertinere autumarentur. Infirmitates, quas in officiorum suorum executione quisque sensit, hanc persuasionem inuitarunt. Hae impurae animae, non tam leues, vt ad caelum se potuissent eleuare, habitare credebantur in vallis Hecate. Pro his institutae precationes sunt, et quidem deprecabantur viui, ne defuncti sibi nocent in iudicio futuro. Illi tertiae mortuorum classi etiam sigillatim oblationes et sacrificia, in templo MORTIS facta, referuabantur. Sacrificium eiusmodi apud Graecos

C 3

vii-

visitatum vocabatur τελετὴ. Metus malorum, quae credebant ab uno defuncto multis viuis inferri posse, prouocauit frequenter exhortationes, ut placarent Manes

Neu tibi neglecti mittant mala somnia MANES.

Inter caerimonias, quae fiebant ad Manes placandos atque purificandos, fuit recitatio sequentis formulae: (r)

Ita peto vos Manes sanctissimos, commendatum beatissimis meum coniugem et velitis in illum indulgentissimi esse.

§. 14.

Finiam, quando breuissimis dixero, in templo MORTIS etiam iudicium de vita hominum institutum esse. Sicuti Aegyptiis in more positum fuit, ut 40 iudices de mortuo, antequam eius sepultura permitteretur, examen instituerent, sic etiam Lacedaemoniis in mentem venit, quod NICOLAVS DAMASCENVS (s) disertis verbis de Lacedaemoniis memorat: Κρίσις δὲ τῶν γεροντίων ἐπὶ τῷ τέλευτῳ τοῦ βίου προστίθεται τοῖς τε εὖ κακοῖς ζώσιν De senibus iudicium fit circa finem vitae, quinam ex iis bene, qui sequius vitam traduxerunt suam.

+++

Sinomenclaturas (t) mortis emphaticas in sacro codice obuias perpendimus, et attenta mente recolimus, quod si

bi

(r) Quae exhibetur sepulchro incisa in tom. primo de l' Histoire de l' Academie Royale des inscriptions et belles Lettres pag. 270.

(s) In libello de Moribus Graecorum pag. 32. scorsim a G. N. Kriegk edito 1723. in 8.

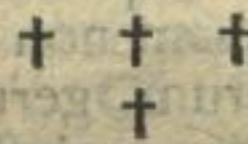
(t) Egit de iis dissertatione CHR. HENR. RITTMAYER et JO. GERHARD. in notis ad Matth. 11. 18.

bi velit MORS descripta tamquam *ανάλυσις* Phil. I 23. 2. Tim. 4. 6. per quam fit ut animae et corporis unio quidem naturalis soluatur, neutra tamen in nihilum reducatur; Si aequa animi lance aestimamus quid sibi velit MORS appellata *ἀπόθεσις τὸ συντηρώματος* 2. Pet. I. 14. 2. Cor. 5. 12. *ἐπιγένεις ἡμῶν ὀντός τὸ σύνοντος κατάλυσις* 2. Cor. 5. 12. *Somnus*, 1. Cor. 15. 43. Es. 26. 20. 21. Dan. 12. 2. Joh. 5. 28. Seminatio Joh. 12. 24. est sane, quod piis de morte sua gratulemur, eam celebremus, immo templo digna videri ea potest. Vel potius supremo vitae mortisque Arbitro in templo spiritus sancti, in animo, et etiam in templis *χειροποιητοῖς* gratias agamus, quando MORTIS beneficio milieriarum finem largitur. Haud fas est, hac de re pluribus verbis ad Virum tanta doctrina, tanta sapientia, tanta auctoritate eminentem uti. Magnum ergo de tabula!

Neque vero possum, quin vitae curriculum ERNESTI AVGUSTI ROCKENFVSSII ad omnia virtutis exempla geniti, et perpetuo suspiciendi, ab eo ipso latinis verbis consignatum, heic subiiciam. Suas eram ei in collegio stili latini cultioris, quod diligentissime frequentauit, ut stylum etiam in vitae suae ipsius recensione exerceret tempore dato. Quemadmodum igitur dextris monitis semper paratissimum locum facere solitus est, sic etiam huius optati mei non oblitus erat. En ergo narrationem eius integrum:

ERNESTI AVGUSTI ROCKENFVSSII

VITA

Quemadmodum historiae, quoquo modo sint scriptae delectant, ut ait Plinius, ita et ego non nefas puto, Christia-

stianum hominem vitae suae curriculum litteris consignare. Sapientissimam enim summi Numinis providentiam non minus e singulorum hominum vitis, quam ex magnorum imperiorum vicissitudinibus regnorumque commutationibus illustrem esse, non est, ut multis verbis prosequar. Hæc itaque omnia me impulerunt ad vitam meam litteris mandandam, etiamsi haudquaquam mereatur, quæ longa serie enarretur. Anno huius saeculi vigesimo septimo sub hora 6.ta vespertina VI.ti Cal. Aprilis huius vitae lucem aspexi Hartburgi, in vico quodam in Ducatu Brunsvicensi sito; postero die V.to Cal. Aprilis una sacramentali lautum suscepere me de alveo fontis in baptismate Viri amplissimi tres, praefectus nimirum praefecturae cuiusdam Luneburgensis, qui fuit avi mei frater P R A E T O R I V S nomine; administrator Harzeburgensis BOLLEMANVS appellatus, et procurator salinae, quæ Hartisburgi manat, cui nomen est G A R S S E N I V S; quorum susceptorum ultimus tantum inter vivos adhuc commoratur: in quo baptismate duo nomina mihi sunt indita E R N E S T V S A V G V S T V S. Patre utor G E O R G. C O N R A D O R O C K E N F V S S, tunc temporis Superintendentे loci Hartisburgensis, nunc autem Antistite generali tractus ad Hercyniam et L s i n u m ; qui genitorem habuit T H O M A S. R O C K E N F V S S concionatorem ad aedem Brunsvicensem a divo Magno nomen naclam: Hic filius parvulus in prima pueritia præmatura morte patris sui vehementer afflctus est. Ex matre prognatus sum E L I S A B E T H A I V L I A N A, P R A E T O R I I præpositi coenobii in Salisvalle maiori natu filia. Hi parentes, quae Dei est gratia, ad hunc usque diem vita fruuntur. Postquam perveni ad facultatem patrio sermone exprimendi cogitationes, curatior patris disciplina nunquam non mihi educando præsto fuit; et elementis litterarum germanicarum me imbuit. Procedente aetate, semina coelestium veritatum tenerae menti meae inseuit. Fundamenta fidei in animo meo non sine maxima cura posuit, crebraque recitatione dicta Biblica, quæ

quae Catechismo continentur, brevi temporis spatio memoriae meae tradidit. Hanc praeter institutionem a parente iis semper iml utus sum artibus, quibus aetas puerilis informari ad humanitatem solet, et ardentissimis precibus saepius animum meum allevare ad Deum, nec minus ad sinceram erga Deum pietatem me adhortari nunquam neglexit. Me itaque coelestibus praeceptis tinetur studiisque modo dictis initiatum Rectori tunc temporis Seefensi, his autem diebus Diacono Gandensiensi HÖHNEVS nominato tradere, ad erudendum me liberalibus disciplinis, apud animum certum erat patri. Quemadmodum vero summum Numen consilia hominum saepius facit irrita, ita et rerum humanarum Moderatrix, Divina Prouidentia, aliud meditabatur: eveniebat enim anno huius saeculi supra trigesimum quarto, ut Serenissimus Dux Brunsvicensium ac Luneburgensium LVDOVICVS RVDOLFVS beatae memoriae patrem meum in locum defuncti Superintendentis supremi PFEFFERI Seefam vocaret. Simulatque parentes oppido, cuius mentionem feci, accedebant, prima eorum cura erat, ut ex ore praeceptoris haud impoliti penderem, et nihil prius, nihilque antiquius iis erat, quam ut scholis tam publicis, quam priuatis in optimis scientijs ab HÖHNEO isto instruerer: Sed perexiguum temporis spatium hoc sincero informatore, qui eruditione haud vulgari se commendabat, gaudebam, et cum vix inciperem Langii colloquia explicare, munus Diaconi Gandensiensis subibat hic carissimus meus praeceptor. Postea ut fontes latinae linguae mihi aperirentur et publice et privatim a succedente Rectori SOMMER, Viro pio, et omnibus iis artibus, quae sunt libero homini dignae, in primis vero mathematicis perpolito, genitor vehementer curavit. Cum is ad cognitionem latinae linguae me duxisset, ut mentem Colloquiorum Langii, et Cornelii Nepotis mediocriter intelligerem, patri meo placuit, ut institutionem meam concrederet studioso cuidam Knoblauchius vocato, Viro haudquaquam indocto, plurimaque in quo erant studia. Cum vero angustum domicilii spatium non concederet, ut in domo nostra etiam ipse habaret,

D.

ret,

ret, nosque tirones sub paterno tecto optimis artibus exerceret, necessitas flagitavit, ut ei sedes designarentur in domo Praetoris Seesensis, cuius duos filios una cum fratre meo dilectissimo beate defuncto litterarum rudimentis armaret. Ad hunc igitur magistrum singulis diebus me contuli, qui et maximam adhibuit diligentiam ad me liberalibus disciplinis erudiendum. Postquam anno saeculi, quod vivimus, supra trigesimum nono Christo foedus in sacratissimo baptisimi alveo pactum nova confessione ac stipulatione confirmasse, serio linguis sacris graeca nempe et hebraica ita me instituit, ut Novum Testamentum graecum explicare inciperem. His scholis addidit auctores latinos idoneos, quos classicos vocant, nimirum Cornelium, Justinum et *Officia* facundissimi illius oris *Ciceronis* atque poetam Mantuanum *Virgilium*, singulis et diebus oratiunculas teutonicas dictabat, ut eas in latinam linguam verterer, stilumque supra dictorum imitarer: Historiam aequa ut memoriae meae inculcaret, terrarumque situm ne expers essem, nulli pepercit labori. In eo praeterea erat occupatus, poetices principia tam latine quam germanice ut cognita comprehensa que animo haberem. Non diutius vero quam per spatium trium annorum et sex mensium hoc praeceptore utebar haud poenitendo: Quia supra nominatus Praetor filium alium Herciniam in scholam urbis ad Gosam sitae mittebat ad schoolas ibi frequentandas. Accessit, ut Magister meus Wolstenbuttelam commearet, quo in loco ad hunc usque diem versatur. Hoc facto pater meus informationi Rectoris ludi oppidani Seesensis priuatissimae me committebat, qui auctorum modo dictorum explicationi iungebat CVRTII, FRONTINI aliorumque commentationem, et Arithmeticae ac Geometriae partes quam maxime necessarias me docebat. Linguae gallicae prima fundamenta etiam hic Rector tradidit, et brevi temporis intervallo effeci, ut sensum libri, qui in rubro habet *les Avantures de Telemaque* aliaque gallica scripta intelligerem. Duobus nunc praeterlapsis annis, pater ad cineres usque mihi devenerandus mente agitabat, Rectori,

ly-

lycei Brunsvicensis, cui nomen haesit ab Episcopo illo libera-
 lissimo, MARTINO SCHROTI me ad studia aca-
 demica praeparandum commendare. Ecce autem hoc ipso
 temporis puncto genitor morbo correptus diuturno consili-
 um mutare coactus est: Cum enim multa ipsi temper essent
 scribenda, quae muneris negotia flagitabant, et nemo aliis
 adesset, qui illi aegrotanti plerumque in hoc negotio potuif-
 set succurrere, necessitate ita exigente Seesae persistere me
 oportuit. Deus vero optime inspiciens, valetudinem pa-
 tris nobis esse vtilissimam, pristinas vires ei largitus est. Re-
 cuperata igitur secunda valetudine genitori; erat cordi, vt
 anno huius saeculi quadragesimo sexto post dies festos paschae
 ex vmbra culis scholaisticis Parnassium Musarum culmen nem-
 pe in regiam, quae Helmstadii floret, scholam ascenderem.
 Cum vero ad iter me accingerem et dies ad abitum iam de-
 stinatus esset, morbo, qui aliquot perdurabat septimanas,
 detentus sum Seesae permanere, ac medicamentis non po-
 tui non vti; interea tamen temporis D. O. M. vberriime
 prospexit mihi: euenit enim Vir Perillustris de Cramm, qui
 Serenissimo Duci Brunsvicens. ac Luneburg. a consiliis inti-
 mis est, eximia, et nescio qua ex indulgentia huius regionis
 proceribus etiam atque etiam me commendaret. Hoc facto
 in domo, qua hi proceres conueniunt, anno saeculi huius
 quadragesimo sexto Brunsvigae quinto Kalend. Nou. in con-
 spectu omnium tentamini vt me sisterem iussus sum, ex ani-
 mo satisfeci. Neque vero hoc examen fuit irritum, dum
 istud collegium Perillustre studiorum subsidia, quae stipen-
 dia vulgo audiunt, in tres annos et quidem singulis annis
 centum imperiales mihi, quae eius prolixissima in me vo-
 luntas, decreuit: haec vero pollicitatio iam aliqua ex parte
 eo est praestita, quod pridie Iduum Octobr. a. c. prima vi-
 ce quinquaginta taleros acceperim. Superato denique hoc
 examine, statim me paraui ad iter, quarto non. Nou. anno
 saeculi, quod viuimus, quadragesimo sexto, id ingressus ac
 eodem die Helmstadium accessi, curru publico vectus. Si-
 mulatque huc veneram, postero die ea fenebar cura, ut no-

D 2

men

men meum albo studiosorum insereretur. Felicibus id factum est a spiciis III Nonarum Novembris Decurione ordinis philosophici *Excellentissimo FROBESIO*, vice Rectore autem exsidente Illustri *KIPPINGIO*. Quo facto nihil putavi reliquum esse, quam ut aliquos Viros probos nec doctos minus redderem mihi amicos, quorum consilium in eligendis Collegiis sequerer. Summum Numen etiam has meas preces exaudivit, ac me ad eos duxit homines, quorum tam amicitia mihi huc usque fuit suavissima, quam consilia semper ad salutem meam attinuerunt. Nunc, seriem Collegiorum ut recitem, quibus interfui in hoc scientiarum litterarumque emporio, opus erit, primo semestri hiemali certis quibusdam Viris sinceris pariter ac eruditis mihi ita suadentibus *Historiae ecclesiasticae* a Viro summe Venerabili tunc temporis Abate duorum coenobiorum in hac regione, his vero diebus Cancellario Gottingensi *MOSHEMIO*, hora XI-XII. ante meridiem traditae. Collegiis tam fundamentali *hebreico* quam *graeco* hora II - III. pomeridiana et VI. - VII. vespertina a Viro *CHRYSANDRO* soli mihi explicatis. Logicam item apud *M. CHRYSANDRVM* ductu *Corvini* audivi. Idem *accentuationis Hebraicae* lucem mihi tradidit, et *MICHAELIS* hodie Göttingensis Professoris compendium explanauit, atque eiusdem Viri interpretationibus *oraculorum Veteris Testamenti classicorum* diebus Mercurii et Saturni h. XI-XII. gratis operam navavi. Semestri secundo aestivo supra dicti summe Venerandi *MOSHEMI* praelectionibus tam privatis Theologiae *Dogmaticae* hora VIII-IX. quam publicis Historiae nimurum ecclesiasticae hora XI-XII. ante meridianis diligentiam adhibui. Post meridiem scholas privatas, in quibus hora IV-V. *Mathesin puram* *Excellentissimus FROBESIVS* docuit, frequentavi. Collegii aequa priyatissimi *in stilum castiorem linguae latinae* hora II-III *M. CHRYSANDRO* praelegente, nec non *Gallici* in librum quendam *TELEMAQUE* nominatum gratis ab huius linguae Magistro explicati hora V-VI. auditorem me praebui. Mercurii et Sabbathi diebus singulis tres praeter eas, quas enarrar-

raravi, frequentavi lectiones alias: ante meridiem nempe hora IX - X. vaticinium *Hoseae* et hora XI. XII. collegium exegeticum *in orationem dominicam* interprete vtriusque Magistro CHRY SANDRO; hora etiam X - XI. *praecepta Oratoriae* a clarissimo M. WALTHERO, gratis data, audivi. A CHRY SANDRO autem praeterea artem pangendorum *Carminum Latinorum* priuatissimos intra parietes edoctus sum. Nunc ordo tangit id semestre, quod vivimus, hiemale scilicet, in eo Dei auxilio incepi recitationibus sequentibus interesse, quorum hic censum agam. Hora VIII - IX. *Theologiae Dogmaticae* a Viro summe Venerabili Abate SEIDELIO explanatae: hora X - XI. *Collegii Philologico exegeticico in ECCLESIASTEN SALOMONIS*, quem saepe nominatus M. CHRY SANDER gratis exponit. Hora II - III. *Collegium illud filii*, cuius mentionem jam feci, eodem praeente in *Oratoriae* stadio decurrendo continuo: hora sequenti Viri summe Venerabilis Abbatis SEIDELII praelectionum privatarum in *Theologiam Hermeneuticam* et hora IV - V. scholarum *in Pericopas Evangelicas* a M. CHRY SANDRO habitarum consors sum. Diebus Mercurii n. et Sabbathi in acroamatibus publicis *metaphysicis* excellentissimi FROBESII horis VIII - IX. ante et II - III. post meridiem et historico antiquario *deritibus Ecclesiae Lutheranae* Magistri CHRY SANDRI me dedi auditorem.

Hactenus δὲ τὸν ἐν αὐτοῖς praestantissimus ROCKENFVSS. Coronidem huic rotulo vitae breuis, sed laudabiliter actae imponam. Animus fuit Nostro circa ferias paſchales coram testari obseruantiam summe Venerabili, Excellentissimo atque Amplissimo PHILIPPO DREISSIGMARK Protecclesiastae aulico Serenissimi Ducis Brunsuicensis ac Luneburgensis meritissimo, Praesuli coenobii Riddagshusani longe grauissimo, et sine pari. Hic enim ornatissimo virorum juuenum exemplo, ROCKENFVSSIO in primis fuit, quum non ego solum optimis et exquisitissimis verbis hunc florem *Cultorum Theologiae* sui similium jucundissimum commendasse, sed una etiam omnium vox esset, inter eos qui necessitati ecclesiae praeparantur, hunc ROCKENFVSSIVM maximam spem de se

D 3

tum

tum excitasse, tum sustinere praeclarissime. Jussit eum autem summe Reuerendus pater, antequam Wolfenbüttelam pergeret, ad se *Seesam* venire. Mandato parentis, quem tam pie venerabatur, obsequuturus, carpento vectus, die nono Aprilis iter ingressus est; postquam die octauo eiusdem mensis subtristis inter alia mihi aperuerat, hoc iter animo suo non gratum esse, nec cum ea iucunditate, qua ante sex mentes simile suscepisset, hoc inire. Aberat Goslaria non nisi 16. stadiis, quum iter ad Patrem corporalem, in iter ad patrem caelestem mutaretur. Nam auriga, qui per pontem proximum traiicere potuisset *Oacrum*, circa eam regionem, vbi sunt officinae chartariae, currum in hunc fluuium, tunc turgidum et impigre procurrentem, immisit. Inualecentibus contra rhedam aquis, conatus est amabilis NOSTER ope scalae ripam descendere, atque ita periculo euadere, viro quodam manum suam ei porrigente. Sed vitam quaerendo saluam, eam ipsam amisit. Ambo enim in rapacem fluuium corruerunt. Vir iste quidem emersit. Factus autem ad omne Decus prae nobilissimus ROCKENFVSS licet semel iam pedibus erectus insisteret, furori concitati fluminis tamen diu resistere non potuit, stola pluiali amictus. Prostratus ergo, Spiritum, aquo acceperat, (*) Conditori suo et Redemtori IESV CHRISTO placidissime reddidit die X. Aprilis ad meridiem vergente. Sic celerrime ad verissimam patriam transvectus est. Enauigauit ex hoc miseriarum mari, ex hac ludibriorum scena, ex hac illetabili faece ad concilium omnium bonorum, summorumque gaudiorum perpetuitatem.

Ne audiamus querelam veteris scriptoris: *Haec maxime versatur Deorum iniquitas, quod deteriores sunt in columiores*

(*) Subit memoriam catalogus multorum, qui in traiectu fluminum vel in aquis perierunt, exhibitus a IAGEMANNO a DAVIDE CHYTRAEO. Exstat is in epistolarum CASEI. Libro VII. pag. 403. (edit. Hanov. 1718. in 8.) Subiicit CHYTRAEVS: *Non caju nec causis secundis tantum, sed Deo patre nostro caelesti sciente ac volente vel certo consilio permittente vitam nos aut nostros amittere, ne dubitemus.*

res, ne equo optimum quempiam inter nos sinunt diurnare. A page, non aliud firmius pro Deo aequitatis exemplum, quam quod ex sententia malorum bonus eripit. Ponderemus, quae legimus i. Reguli XIV. 13. de ABIA, qui solus ideo ad sepulchrum inhabitandum euocabatur רְחוֹת אֶל בְּדָבֵר טוֹכַן נָמָא. sy propterea quod inueniebatur in eo res bona h.e. 1.) justa lege conformis ratio 2. Sam. 15. 3. 2.) utilis Deut. 6. II. 3.) placens Domino 2 Sam. 19. 27. 4.) perfecta Gen. 15. 15. 5.) gaudio digna 1. Sam. 25. 8. respectu Essentiatoris absolute necessarii aeterni. Felicem illum! qui, Syrtes naufragas infames prae-teruectus, eum portum feliciter attigit, quo omnes tendimus. Si per naturam suave est viuere, per CHRISTVM non insuave est mori Phil. I. 23. Mala mors est non nisi ma-lis, nec praeceps mors mala, nisi impiis, Dei contemtoribus.

Venustum Corpus, quod per viginti annos pulchrae animae hospitium praebuit in aede sacra Hartisburgi conditum est, tertio die memoriae resurrectionis DOMINI nostri IESV CHRISTI Sacro, et per hunc MORTIS debellato-rem resurget.

Esset sane, quod gauderemus, si omnes sacrarum litterarum cultores ita animo affecti essent, ut beatus, quem do-leo, non quod miser ac dolendus, sed, quod ablatus est No-ster ROCKENFVSSIVS.

Persualum ei fuit, omnes scientias, si absit optima sci-entia, magis obesse, quam prodesse. Studuit igitur vt DE-VM in IESV CHRISTO viua cognitione indies magis intel-ligeret, ardenter amaret. Vnum diem ex Christi paecepto actum, peccandi immortalitati anteponendum esse, certus fuit. Nec nisi, Deo comite, constanter inspecto, studia sua vrsit. Namque

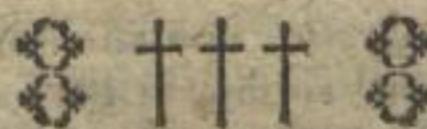
Ut vigilent homines de nocte, dieque laborent,
Ni Deus adspiret, nec labor omnis erit.

Candidus fuit adeo, vt in abbracio. non assentor, candor appellari posset. Ego quidem paucos tam nobili animo, vt iste, praeditos per vitam meam omneum reperi. Probitati Christianae iunxit indefessam diligentiam. Ut piator Apelles queri solitus est, perisse diem, quo non duxisset lineam; ita beate

beate defunctus dolebat, si non quotidie animus euaderet tum doctior, tum melior. Collegia frequentauit assiduo. Quidquid olei dabatur, consumsit in audiendo. Sic factum, ut, quae magnis alii laboribus inuenerant, facile perdisceret. Habet enim, ut bene monet, HIERONYMVS, nescio quid latens ene-gia viva vox, et in aures discipulorum de doctoris ore transfusa fortius sonat. Studio Biblico, quod etiam atque etiam ei commendare solebam: deditus in primis fuit, gauisunque est, ubi sentiret rigore Logico particulias sacras dissecati, sensus abditos eorumque nervus euiseerari. Neo desultoria leuitate abscessit a praeceptoribus, quos expertus erat ἐπιτήμονος διδάκτων Φιλόπονος, εμαρτίγους. Quum officium boni auditoris apud PLATONEM sit, 1) αἰνούσιεν, 2) ἐπαναλαμβάνειν, 3) παρακαλεῖν τὸ βιβλιον, 4) ἔχειν θερινὸν καθίζειν 5) ἔχειν πατασθαι 6) μελετᾶν 7) πέποντας αλλους λέγειν: Suauissimus noster Commissario id omne proflus explicuit. Praeceptores suos et Scholasticos et academicos mirum quantum amavit, eorum honorificam quavis occasione mentionem fecit. Ae sane ingrato homine nihil peius terra creat. Acquissimum esse, fassus est, illud Rabbinorum monitum, non sine integramento pronuntiatum

בְּרוֹדַת רְשִׁתִּית סְבִית לֹא חֶשְׁרֵי בְּדַ קְלָא In fontem, ex quo semel bibisti aquam, ne proicias glebam, hoc est, a quo beneficio affectus quis est, ne levissimo ingratiae mentis virtus est laedendus. Nec villa vitae ROCKENFVSS nostri pars absuit a virtute, a diligentia, a modestia, et honestissimae voluntatis cupis. Melius putauit malorum habere odium, quam consortium; quamquam nec mali tam illustre virtutis exemplum odisse potuerunt. Fecit enim quae sua erant, quae sunt aliena relictis. Virum praesertim iuuenili aetate. Si sunt multi, qui quum vix tria STESICHORI, quod aiunt, nouerant, ultraque Scholarum vix sapient puluerem, tamen caput effurerunt, insolentiori gradu incident, contemptim habentalios: in aliis omnia certe noster insigniter doctus et humanissimus abiit ROCKENFVSSIUS. Fruere jam igitur candida anima elemento TVO, SALVATORE in saecula saeculorum deuenerando, quem heic amantissime sectatus es. Corpus TVVM, tamquam granum nobilis filiginis in spem futuram, terrae mandatum, lucidissima exornatum gloria resurgat! Deproporauit haec pietas mea, Heilitadii.

Anno 1748. d. 17. Aprilis.

Antiqu. Graec.